Till
TCO
Magnus Lundberg

Remissyttrande

Datum
2025-05-09

Vår referens/våra referenser
Cecilia Arklid

Remissvar: Utökade möjligheter till registerkontroll för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Sammanfattning

I den nationella strategin mot organiserad brottslighet som regeringen tagit fram är ett delmål att bygga en robusthet mot otillåten och otillbörlig påverkan bland annat genom att förebygga hot från insidan.[1] Som ett led i den processen har regeringen identifierat en risk för att kriminella nätverk använder s.k. möjliggörare på insidan av olika verksamheter för att underlätta brottslighet, genomföra brott och undgå upptäckt. Det förekommer också att personer med koppling till organiserad brottslighet söker anställning inom den offentliga förvaltningen i syfte att söka information och påverka beslutsfattande.

Försäkringskassan har i en tidigare skrivelse till regeringen i juni 2024 fört fram behovet av en djupgående utredning gällande statsförvaltningens skyddsbehov. I nu aktuell promemoria med tillhörande lagförslag kompletterar man den tidigare skrivelsen och avhandlar den avgränsade frågan om författningsstöd för registerkontroller avseende personer som myndigheten avser eller har avsett att anställa eller anlita.

Förslaget

Förslaget som förs fram är att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ges möjlighet att genomföra kontroller i belastningsregistret (lagförda brott) och misstankeregistret (där en person finns med om den är skäligen misstänkt för brott eller har begärts överlämnad eller utlämnad för brott) i fråga om den som myndigheterna avser eller har avsett att anställa eller anlita. Möjligheten ska gälla samtliga brottstyper och oavsett vilken tjänst eller vilket uppdrag som personen i fråga är eller har varit aktuell för. Förslaget är skrivet utifrån Försäkringskassans verksamhet men ska gälla även Pensionsmyndigheten.

Försäkringskassan för fram att man året innan (2023) genomfört utbetalningar om dryga 250 miljarder kronor, utbetalningar av pensioner åt Pensionsmyndigheten uppgående till ännu högre belopp samt tillhandahåller it-drift åt ett stort antal

[1] Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet, skrivelse 2023/24:67 s. 30.

myndigheter. Myndighetens verksamhet är således samhällskritisk. Försäkringskassan anser sig i nuläget sakna effektiva verktyg för att säkerställa att kriminella aktörer inte anställs eller anlitas vid myndigheten då de saknar lagstöd för att göra kontroller i belastnings- och misstankeregistret. Myndigheten har inte heller en uttrycklig rätt att begära att den arbetssökande visar upp ett registerutdrag med stöd av den enskildes rätt till insyn i registret.

Förslaget innebär en möjlighet, men inte en skyldighet, för myndigheten att kontrollera belastningsregistret. Det tydliggörs emellertid att det endast i vissa enskilda situationer kan saknas behov av kontroll.

Vidare saknas enligt myndigheten skäl att begränsa utlämnandet till att avse vissa brottstyper.

Möjligheten till registerkontroll ska enligt förslaget endast göras avseende personer som myndigheten *avser eller har avsett* att erbjuda en anställning eller ett uppdrag. Genomförd registerkontroll ska dokumenteras i en tjänsteanteckning av vilken det endast ska framgå huruvida kontrollen genomförts med eller utan anmärkning.

Vad gäller personer som myndigheten *har avsett* att anställa gäller följande:

”En person som myndigheten har avsett att anställa, men som efter genomförd registerkontroll inte erbjuds anställning, kan komma att begära en motivering av de bakomliggande skälen till beslutet (se 32 § tredje stycket förvaltningslagen [2017:900]). För att myndigheten ska kunna lämna korrekta motiveringar finns det, mot bakgrund av att dokumentationen från genomförd registerkontroll inte återger innehållet i registren, ett behov av att kunna göra registerkontroller även i efterhand. Försäkringskassan ska informera berörd person om de registerkontroller som kommer att genomföras.”

Försäkringskassan menar att vid en intresseavvägning väger det starka intresset av att freda myndigheten från infiltration och otillbörlig påverkan tyngre än intresset av den personliga integriteten hos de personer som kommer att kontrolleras, ca 3 000 om året. Kontrollerna kommer vidare att göras så att de minimerar integritetsintrång genom behörighetsbegräsningar och restriktiva rutiner.

Utlämnandet ska ske genom att Försäkringskassan får direktåtkomst till belastnings- och misstankeregistret.

Det bedöms inte behöva införas nya sekretessregler i ärenden om anställning eller uppdrag. Detta på grund av den restriktivitet med vilken Försäkringskassan planerar att behandla informationen.

Försäkringskassan redogör för en proportionalitetsprövning där individens integritet ligger i den ena vågskålen och det allmännas förtroende för statsförvaltningen ligger i den andra vågskålen. Hänsyn ska även tas till att den som avtjänat sitt straff inte ska straffas dubbelt genom att utestängas från arbetsmarknaden. Myndigheten menar att möjligheten till registerkontroll fyller en viktig informativ funktion och mot bakgrund bland annat av att kontroll endast görs av den som myndigheten avser att anställa samt att endast en snäv krets som arbetar med rekrytering ska få tillgång till registren att behovet av registerkontroll väger tyngre än den personliga integriteten för den som blir kontrollerad.

Övergripande kommentarer

Unionens medlemmar berörs av lagförslaget i den mån de anlitas för uppdrag hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Unionen är oroad över utvecklingen där allt fler arbetsgivare på arbetsmarknaden utför bakgrundskontroller av sina anställda. Detta görs oftast genom att individen på begäran av en tilltänkt arbetsgivare begär utdrag från belastningsregistret i eget namn och lämnar det till arbetsgivaren, alternativt genom att arbetsgivaren vänder sig till bakgrundkontrollföretag som förfogar över stora mängder personuppgifter. Den ökade omfattningen av bakgrundskontroller har enligt Unionen inte vägts upp med ett ändamålsenligt skydd för den personliga integriteten i arbetslivet.

Unionen efterfrågar en tydlig och rättssäker intresseavvägning i lag mellan å ena sidan arbetsgivares befogade intresse att under vissa omständigheter övervaka och kontrollera och å andra sidan arbetssökande och arbetstagares rätt till skydd för sin personliga integritet. Unionen anser att en reglering bör innefatta ett förbud för arbetsgivare att utan stöd i lag kräva att arbetssökande och arbetstagare ska uppvisa eget utdrag från belastningsregistret.

Det nu framlagda lagändringsförslaget innebär att aktuella myndigheter med stöd i lag ges rätt att ta del av dels utdrag från belastningsregistret, dels uppgift avseende brott där åtal väckts från misstankeregistret.

Unionen ser att det finns situationer och arbetsplatser där uppgifter om lagöverträdelser måste behandlas. Vid en intresseavvägning väger rätten till den personliga integriteten tung. Unionen utesluter emellertid inte att arbetsgivaren vid vissa utsatta arbetsplatser har ett övervägande intresse av registerkontroll. Nu aktuella myndigheter utför ett känsligt arbete och är särskilt utsatta för påverkan på sätt som skulle kunna rättfärdiga registerkontroll.

Unionen anser emellertid att det saknas anledning att genomföra registerkontroll vid anställning av samtliga personalgrupper. Det saknas vidare anledning att inhämta uppgift om samtliga brott som kan förekomma i misstanke- och belastningsregistret. Då en träff sannolikt leder till att arbetstagaren inte erbjuds anställning krävs en synnerlig restriktivitet dels gällande vilka som ska kontrolleras, dels gällande vilka brottstyper som ska ingå vid kontrollen. Att föredra är en fördjupad diskussion om i vilka fall en träff i registren bör kunna leda till att anställning inte erbjuds, och även när det saknas skäl för myndigheten att agera på uppgiften.

Regeländringen träffar personer som redan är anställda och som söker ny tjänst inom myndigheten. Vad händer med den som sökt en chefstjänst eller annan befordran om denne som ett sista led i urvalsprocessen dyker upp i belastnings-, alternativt misstankeregistret, både vad gäller nuvarande och potentiellt framtida tjänst hos myndigheten?

Synpunkter på förslag

- Unionen avstyrker förslaget i promemorian i sin nuvarande form gällande rätt för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att genomföra kontroller i belastningsregistret och misstankeregistret i fråga om den som myndigheterna avser eller har avsett att anställa eller anlita.

- Unionen efterfrågar en avgränsning av de yrkeskategorier inom myndigheterna som ska omfattas av rätten till registerkontroll.

- Unionen efterfrågar en begränsning av brottstyper som inkluderas vid registerkontroll.

- Unionen efterfrågar en analys gällande rätten att inhämta uppgift från misstankeregistret om brott där åtal väckts i ljuset av att man enligt artikel 6.2 i Europakonventionen har rätt att betraktas som oskyldig fram till att skuld lagligen har fastställts.

- Unionen önskar tydlighet kring vad som händer för det fall en person som söker anställning alternativt uppdrag finns i belastnings-, alternativt misstankeregistret. Unionen ser en stor risk för att en träff i något av de aktuella registerna innebär att personen i fråga blir utgallrad ur rekryteringsprocessen, även i fall där personen likväl är lämplig för anställning.

Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen